

Vedlikehold

Overflatebehandling av tredekk

Tradisjonell behandling av tredekk er smøring med rå linolje, evt. blanda med tjære og terpentin. Smøringen trenger inn i treverket, forhindrer vann i å trenge inn og minsker dermed grobunnen for råte. I tillegg blir treverket mer stabilt i forhold til opptørking og sprekking. Med denne behandlingen vil dekket bli forholdsvis mørkt, alt etter hvor mye tjære en blander i. Er det brukt bek i natene kan dekket bli nesten svart. Denne typen dekk ser man som regel på de fleste fiske- og fraktestartøy og mange passasjerfartøy. Dette informasjonsarket omfatter ikke lakerte dekk.

Smøring av tredekk.

Tidligere har det vært brukt ulike stoffer til smøring av dekk. Maling har også vært brukt. Gamle og lekk dekk kan, som en nødløsning, smøres for eksempel med en tjukk tjæreblanding eller Black Varnish. En mer langsiktig behandling av et lekk dekk er å drive det og smøre med rå linolje iblandet litt tjære.

Smøring av dekket bør skje årlig, men dette avhenger også av hvordan fartøyet blir brukt, hvilken type material som er brukt og hvordan klimaet er. Et tredekk som er utsatt for mye regn og er lite i bruk, er mer utsatt enn et dekk som er lite utsatt for regn men er mye i bruk. Sjøvann på dekk regnes som positivt, da saltet har en konserverende virkning på treverket og en mest mulig jamn fuktighet i dekket fører til at dekket holder seg stabilt. I varmen kan

tredekket tørke og sprekke, avhengig av materialkvalitet m.m.

Rå linolje er tradisjonelt den viktigste oljen til vanlige furudekk. Oljen hindrer som sagt inntrengning av vann, og gjør derved treverket mer stabilt og gjør vilkårene for råtesopp dårligere. Det kan blandes ulike stoffer i linolja for å få andre egenskaper:

- Terpentintin gjør oljen tynnere, men har sannsynligvis liten impregnerende effekt, og kan løse opp natemasse som bek og kitt.
- Oppvarming av linolje øker inntrengningsevnen. Tretjære blandes i oljen for å gjøre smøringen mer bestandig overfor sollys og vann.
- Soppdreper kan blandes i for å minske faren for soppangrep og råte.

Framgangsmåten for oljing er følgende:

1. Skur dekket med Husvask e.l. og spyl det med ferskvann. La det tørke før videre behandling.
2. Stryk ut olje på overflaten.
3. La oljen suges inn i treverket.
4. Fordel oljen og tilfør mer olje.
5. Gjentas til treverket ikke suger mer.
6. Tørk opp overflødig olje slik at det ikke blir hinne.

Overflødig olje som blir liggende vil danne en hinne, og under denne kan det ligge olje som tørker svært langsomt. Derfor er det viktig å tørke vekk det overflødige. Avtørking kan skje etter 1-3 dager alt etter temperatur. Dersom det har dannet seg hinne på oljen bør denne skrapes vekk.

Nysmyrt tredekk

Overflatebehandling av tredekk

Husk at filler med linolje kan selvan-tenne. Derfor må slike filler senkes i vann, oppbevares i en boks med tett lokk eller brennes umiddelbart etter bruk.

Linolje bør smøres vått i vått de første strøkene. Da vil en være sikker på at mest mulig olje trenger inn. Antall strøk vil variere med materialkvalitet, alder, grad av slitasje m.m. Prinsippet er å få så mye olje inn som treverket vil sugе. Særlig viktig er det å smøre nytt treverk godt.

Hensiktsmessig redskap til oljing kan være rull på langt skaft og gode breie malekoster.

Linolje tørker best med tilgang på oksygen og når det er godt lys. Dersom dekket ikke ligger ute i friluft vil det derfor være en fordel å ha lys på, og tilføre luft med vifter eller ha gjennomtrekk. Kraftig, direkte sollys kan imidlertid være uheldig. Da kan det dannes hinne på oljen, slik at en ikke får den inntrengningen i treverket som er ønskelig.

I varmt vær kan oljen påføres uten oppvarming, men inntrengningsevnen øker ved oppvarming til 40–60 grader. Linolje koker ved 240 grader. Generelt bør en ikke smøre dekk når temperaturen veksler rundt 0 grader. Da er det stor fare for kondensering av fuktighet fra lufta.

Visse typer natemasse vil som nevnt løses opp av terpentin, men også linoljen kan påvirke natemassen. Dersom linoljekitt er brukt i natene må dette stå ei ukes tid før smøring, slik at kittet får danne en hinne. Kittet kan også isoleres med en lakk (for eksempel kvistlakk) for smøring.

Ved innblanding av tjære i de siste strøkene kan det være en fordel å blande litt rødsprit i tjæren for at den

Vanlige produkter ved vedlikehold av trebåter.

lettere skal blandes med oljen. Mengde tjære kan være 5–10 %. Mer tjære gir mørkere dekk og tjukkere sjikt på overflaten.

Linolje finnes i mange kvaliteter. Den kokte olja har liten inntrengningsevne, så det er rå linolje som er ettertraktet som impregnering. Av rå linolje finnes også mange kvaliteter. Kaldpresset linolje regnes for å være den med best egenskaper til smøring av dekk.

Linolje er ikke skadelig for verken mennesker eller omgivelser. Tjære og terpentin inneholder fenoler som er skadelige. Derfor bør en bruke engangshansker av nitril. Oppvarmet tjære gir avgasser som en bør beskytte seg mot med åndedrettsvern.

Litteratur

Larsson, Thomas 2002. *Träbåtsrenovering. Att underhålla och bevara ett kulturarv*. Nautiska Förlaget. Stockholm.

Winther, Bjarne 1940. *Hvordan vedligeholder jeg mit skib*. Gyldendals boghandel. København.

Nyttige kontakter:

Hardanger Fartøyvernssenter; www.fartoyvern.no

Nordnorsk Fartøyvernssenter; www.nnfa.no

Norsk Forening for Fartøyvern; www.norsk-fartoyvern.no

Riksantikvaren; www.ra.no

Forfatter:

Åsmund Kristiansen, Hardanger Fartøyvernssenter

Publisert:

September 2010